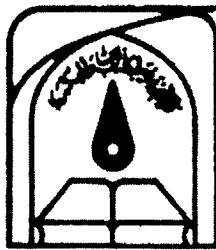

٢٠١٩

دانشگاه تربیت مدرس

۱۳۸۱ / ۱ / ۲۰

دانشکده کشاورزی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم و صنایع غذایی

عنوان:

تولید سسهای سالاد کم کالری

نگارش:

۰۱۶۷۹۷

شیوا امیر کاوئی

استاد راهنما:

دکتر سید حسن فاطمی

استاد مشاور:

دکتر محمدعلی سحری

زمستان ۱۳۸۰

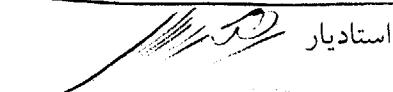
۴۰۲۱۹

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

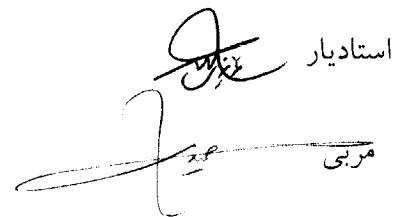
اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم شیوا امیرکاووئی تحت عنوان "تولید سس‌های سالاد کم کالری" را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می‌کنند.

امضاء رتبه علمی

استادیار

استادیار

دانشیار

استادیار

مرتبی

نام و نام خانوادگی

دکتر سید حسن فاطمی

دکتر محمد علی سحری

دکتر محمد چیدری

دکتر محمدحسین عزیزی

مهندس زهره حمیدی اصفهانی

اعضای هیات داوران

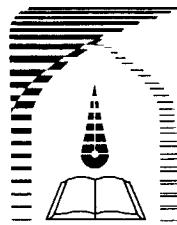
استاد راهنمای

استاد مشاور

نماينده شورای تحصیلات تکمیلی

استاد ممتحن

استاد ممتحن

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده کشاورزی

بسم تعالیٰ
جمهوری اسلامی ایران

شماره
تاریخ
پیوست

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله)‌ها^۱ دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله)‌های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می‌شوند :

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله)‌ی خود ، مراتب را قبلاً به طور کتبی به "مرکز نشر آثار علمی" دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند :

"کتاب حاضر، حاصل کارشناسی ارشد نگارنده در رشته علوم و صنایع غذایی است که در سال ۱۳۸۰ در دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر سید حسن فاطمی و مشاوره جناب آقای دکتر محمد علی سحری از آن دفاع شده است."

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه‌های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به "دفتر نشر آثار علمی" دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می‌تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأديه کند.

ماده ۵ دانشجو تعهد و قبول می‌کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می‌تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند، به علاوه به دانشگاه حق می‌دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه ، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقيف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب شیوا امیرکاوئی دانشجوی رشته علوم و صنایع غذایی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده ، به آن ملتزم می‌شوم.

نام و نام خانوادگی :

تاریخ و امضا :

تهران، جلال آلمحمد پانصر
ضمنه نقشی: ۱۴۱۱۵-۲۲۶

تلفن : ۰۲۶۵۲۲
دورگار : ۰۲۶۵۲۴

dean_agr@modares.ac.ir
www.modares.ac.ir

تَقْدِيم

ب

س

معلم بزرگ زندگیم

مادرم

معلم عشق، صبوری و گذشت

او که قلم در دست گرفتن را به من آموخت

پدرم

معلم صداقت و راستی

پشتوانه محکم زندگیم

او که به مدد استواریش پلکان ترقی را پیمودم

و

معلم بزرگوار آقای دکتر برکتین

او که چگونه آموختن را به من آموخت

«تقدیر و تشکر»

مردم دیده ما جز به رخت ناظر نیست
دل سرگشته ما غیر تو را ذاکر نیست
عاقبت دست بدان سرو بلندش برسد
هر که را در طلبت همت او قاصر نیست

سپاس یگانه بی همتا، مأنوس دلها که پرتو حضورش را در هر لحظه احساس می کنم.

بدینو سیله تشکر صمیمانه خود را از کلیه عزیزانی که در طول این تحقیق مرا یاری دادند ابراز می نمایم:

- ۱- استاد محترم آقای دکتر سید حسن فاطمی که زحمت راهنمایی این پایان نامه را بر عهده داشتند.
- ۲- استاد محترم آقای دکتر محمدعلی سحری مدیر گروه صنایع غذایی که در تمام مدت تحصیل با صبوری و در حد توان به اینجانب کمک نموده و مشاوره این پایان نامه را بر عهده داشتند.
- ۳- معلم بزرگوار آقای دکتر برکتین که در طول این تحقیق صبورانه مرا یاری دادند و در این راه از هیچ کوششی دریغ نورزیدند.
- ۴- استاد محترم سرکار خانم دکتر حمیدی و سرکار خانم مهندس فرهادیان مسئول محترم آزمایشگاه صنایع غذایی که همراهی ایشان در طول این تحقیق برطرف کننده خستگیهای این راه بود. همچنین خانم مهندس طبیب زاده و آقای مهندس مليحی مسئولین محترم آزمایشگاههای خاکشناسی و بیماریشناسی که در این تحقیق مرا یاری نمودند.
- ۵- آقای مسعود آذرنگ در شرکت آذربوزین که در تهییه برخی مواد اولیه این پایان نامه مرا یاری دادند.
- ۶- آقای مهندس سید علوی در پژوهشگاه پلیمر ایران و آقایان مهندس لیشی، دکتر کوکبی و دکتر براتی در گروه مهندسی شیمی دانشگاه تربیت مدرس که در این تحقیق مرا یاری دادند.
- ۷- آقای مسعود صالحی که در تجزیه نتایج این تحقیق از راهنمایی علمی ایشان بهره مند شدم.
- ۸- خانم آرین رستمی و خانم مریم توسلی که حضور، همراه و محبت بیدریغشان مایه دلگرمی من بود.
- ۹- همکلاسیهای محترم آقایان مهندس رضا اسماعیل زاده، مهندس محمود صوتی و مهندس فرزاد فربود که در طول تحصیل از یاریشان بهره مند شدم.
- ۱۰- خانم دکتر هدا آیت و خانم مهندس گودرزیار و کلیه دوستان و عزیزانی که در طول تحصیل مرا یاری دادند.

چکیده:

سسهای سالاد یک فرآورده غذایی به صورت امولسیون روغن در آب (W/O) بوده و به عنوان چاشنی در سالادهای سبزیجات، سیب زمینی و گوشت (سس مایونز) استفاده می شود.

میزان روغن در این محصولات از ۳۰-۵۰ درصد در مایونز و ۶۰-۸۰ درصد در سایر سسهای سالاد متغیر بوده و در غذاهای رژیمی لازم است میزان آن کاهش یابد. از طرفی با کاهش روغن دو عامل بسیار مهم ویسکوزیته و بافت نامناسب می گردد. برای رفع این نقصه می توان از هیدروکلوریکها، پروتئین ها و کربوهیدراتها استفاده نمود. در این تحقیق از مالتودکسترین و صمغ زانتان برای جایگزینی چربی در دو نوع سس سالاد کم کالری-یکی مایونز از گروه سسهای سفت (spoonable) و دیگری سس سالاد ایتالیایی از گروه سسهای روان (Pourable) استفاده گردید و فرمولاسیون مناسب برای هر دو سس طراحی شد. فرمولاسیون مایونز با سه متغیر هر کدام در سه سطح، روغن در سطوح ۳۰، ۴۰ و ۵۰ درصد، صمغ در سطوح ۰/۲۵، ۰/۵ و ۰/۷۵ درصد، مالتودکسترین در سطوح ۱، ۲ و ۳ درصد و دما در سطوح ۲۵، ۵۵ و ۸۵ درجه سانتی گراد و فرمولاسیون سس سالاد ایتالیایی برای چهار متغیر فوق هر کدام در دو سطح، یعنی روغن در سطوح ۱۰ و ۱۶ درصد، مالتودکسترین در سطوح ۲ و ۶ درصد، صمغ در سطوح ۰/۲۵ و ۰/۵ درصد و دما در سطوح ۲۵ و ۹۰ درجه سانتی گراد تهیه گردید. با شاخص ویسکوزیته ۱۴۰-۵۰ پاسکال ثانیه ۴ فرمول برای مایونز وبا ویسکوزیته ۱۵-۲ پاسکال ثانیه دو فرمول از نمونه های سس سالاد ایتالیایی برای آزمون چشایی انتخاب گردید. نتایج نشان داد که در سس مایونز افزایش همزمان سه متغیر صمغ، روغن و مالتودکسترین، ایجاد ویسکوزیته بالا می کند اما افزایش سطح صمغ بالاتر از ۰/۷۵٪ بافت پنیری ایجاد می نماید، افزایش سطح مالتودکسترین بالاتر از ۰/۲٪، ایجاد طعم گچی در طی انبارداری می کند و دما هم نقش چندانی در افزایش ویسکوزیته ندارد. در آزمون چشایی سس مایونز، نمونه شماره III (۷۵٪) صمغ، ۲٪/مالتودکسترین، ۴٪/روغن) از ۴ فرمول موجود نسبت به شاهد (سس مهرام) اختلاف معنی داری نشان نداد. بدین معنا که میتواند با شاهد رقابت کند. در سس سالاد ایتالیایی افزایش صمغ ایجاد خصوصیات ویسکوالاستیک می کندکه در سسهای سالاد روان نا مطلوب می باشد و مالتودکسترین هم نمیتواند به تنها یابافت مناسب ایجاد نماید. بدین دلیل از ترکیبات بافت دهنده مثل CMC و پروتئین های آب پنیر میتوان استفاده کرد. در این سسها دما نقش مهمی در تولید دارد. در ارزیابی حسی نمونه های ساخته شده نسبت به شاهد (سس ایتالیایی مهرام) برتری داشتند و در آزمون میکروبی هم کلیه نمونه ها در محدوده مجاز قرار داشتند.

کلمات کلیدی: سس سالاد کم کالری، مایونز، سس سالاد ایتالیایی، صمغ زانتان، مالتودکسترین

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲	۱-۱- تاریخچه
۳	۱-۲- چربیها
۴	۱-۳- طبقه بندی غذاها بر اساس میزان چربی
۴	۱-۳-۱- طبقه بندی سسهای سالاد بر اساس میزان چربی:
۸	۱-۲- مروری بر مطالعات گذشته:
۱۲	۲-۲- محصولات کم کالری:
۱۴	۲-۳- سسهای سالاد کم کالری:
۱۶	۴-۲- مايونز و سسهای سالاد
۱۸	۴-۱- مايونز:
۱۹	۴-۲- سسهای سالاد:
۲۰	۵-۲- امولسیونها
۲۱	۵-۱- پایداری امولسیونها
۲۲	۵-۲- ویژگیهای امولسیون:
۲۳	۵-۲-۱- حالت فیزیکی
۲۴	۵-۲-۲- خصوصیات داخلی
۲۴	۵-۳- تشکیل امولسیون
۲۶	۵-۴- ناپایداری امولسیونها
۲۶	۵-۵-۱- خامهای شدن

۲۶ تجمع یافتن ۴-۵-۲-۲
۲۷ پیوستگی ۴-۵-۳-۳
۲۷ تبدیل فاز: ۴-۵-۴-۴
۲۷ رشد استوالد: ۴-۵-۵-۴
۲۹ امولسیفایرها ۵-۵-۵-۱
۳۲ پایدار کننده‌ها ۵-۶-۶-۲
۳۲ پایداری الکتروستاتیک ۵-۵-۶-۱
۳۳ پایداری فضایی ۵-۶-۲-۲
۳۳ پایداری ذره: ۶-۵-۳-۳
۳۳ انرات متقابل در ماکرونکلولها: ۶-۲
۳۴ اثر متقابل پروتئین - پلی ساکارید: ۶-۲-۱
۳۶ اثر متقابل پروتئین - چربی: ۶-۲-۲
۳۷ جایگزینهای چربی: ۷-۲
۳۹ جایگزینهای واقعی چربی ۷-۲-۱
۳۹ امولسیفایرها ۷-۱-۱-۱
۴۰ جایگزینهای سنتیک چربی ۷-۲-۱-۲
۴۱ پروتئینهای ریز ذره ۷-۲-۲
۴۲ جایگزینهای چربی بر پایه کربوهیدرات و هیدروکلوریدها ۷-۳-۳
۴۲ هیدروکلوریدها: ۷-۳-۱
۴۳ مالتودکسترینها و مشتقات نشاسته‌ای: ۷-۲-۳-۲
۴۸ همی سلوزل: ۷-۴

۴۸ بتا گلوكانها: ۷-۲
۴۹ ۸-۲ توليد مايونز و سسهاي سالاد
۴۹ ۱-۸-۲ توليد مايونز در سيسitem غير مداوم:
۵۱ ۲-۸-۲ توليد سسهاي سالاد به طريق غير مداوم:
۵۳ ۲-۸-۲ توليد مايونز و سسهاي سالاد به روش مداوم:
۵۶ ۱-۳ مقدمه
۵۶ ۲-۳ مواد:
۵۷ ۲-۳ روغن:
۵۸ ۲-۳-۱ خصوصيات و ويزگيهای روغن آفتابگردن مورد استفاده:
۵۹ ۲-۳-۲ آب:
۶۰ ۲-۳-۳ صمغ زانتان
۶۰ ۲-۳-۱ ساختمان شيمياي
۶۱ ۲-۳-۲ خصوصيات فيزيکو شيمياي
۶۲ ۲-۳-۳ خواص فيزيكي:
۶۳ ۲-۳-۴ پايداري صمغ در محبيطاهای مختلف:
۶۴ ۲-۳-۴ مالتودكسترين
۶۵ ۲-۳-۵ تركيبات اسيدي
۶۶ ۲-۳-۱ تداخل عمل طعم
۶۶ ۲-۳-۵-۲ اسيدهای آلي استفاده شده در اين تحقيق
۶۸ ۲-۳-۶ نمک
۶۹ ۲-۳-۷ ساكاراز

۶۹	- پروتئین های آب پنیر.....	۸-۲-۳
۷۳	- ۱- خصوصیات پروتئین های آب پنیر	۸-۲-۳
۷۳	- کازئین و کازئیناتها:.....	۹-۲-۳
۷۵	- ۱- خصوصیات امولسیون کنندگی کازئینها	۹-۲-۳
۷۶	- ۱۰- نگهدارنده ها	۲-۳
۷۶	- روشها.....	۳-۳
۷۶	- ۱- روشهای موجود	۳-۳
۷۷	- ۲- روش مورد استفاده در این تحقیق.....	۳-۳
۷۷	- ۱- روش ساخت مایونز در این تحقیق.....	۲-۳-۳
۸۱	- ۲- روش ساخت سس سالاد ایتالیایی در این تحقیق	۲-۳-۳
۸۳	- روش اندازه گیری PH	۳-۳-۳
۸۳	- روش اندازه گیری ویسکوژیته	۴-۳-۳
۸۴	- ۵- روش انجام آزمون میکروبی	۳-۳
۸۴	- ۶- روش انجام آزمون چشایی	۳-۳
۸۷	- ۱- آنالیز آماری و نتایج	۴
۱۰۴	- ۱- بحث	۵
۱۰۴	- ۱-۱- سس مایونز:.....	۵
۱۱۵	- ۱-۲- سس سالاد ایتالیایی	۵
۱۱۹	پیشنهادات:.....	
۱۲۰	منابع:.....	

فهرست جداول

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۷	جدول ۱-۲ - درصد چربی در چند نوع سس سالاد
۱۸	جدول ۲-۲ - میانگین اندازه قطرات چربی در چند نوع سس سالاد
۴۴	جدول ۲-۳ - خصوصیات کاربردی هیدروکلوبیدها
۴۵	جدول ۲-۴ - انواع هیدروکلوبیدهای خوراکی
۸۷	جدول ۴-۱ - میانگین نمره کل و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس مایونز
۸۸	جدول ۴-۲ - میانگین نمره رنگ و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس مایونز
۸۸	جدول ۴-۳ - میانگین نمره مزه و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس مایونز
۸۹	جدول ۴-۴ - میانگین نمره بافت و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس مایونز
۸۹	جدول ۴-۵ - میانگین نمره احساس دهانی و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس مایونز
۹۰	جدول ۴-۶ - میانگین نمره بو و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس مایونز
۹۰	جدول ۴-۷ - میانگین نمره کل و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس ایتالیایی
۹۱	جدول ۴-۸ - میانگین نمره رنگ و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس ایتالیایی
۹۱	جدول ۴-۹ - میانگین نمره مزه و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس ایتالیایی
۹۱	جدول ۴-۱۰ - میانگین نمره بافت و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس ایتالیایی
۹۲	جدول ۴-۱۱ - میانگین نمره احساس دهانی و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس ایتالیایی
۹۲	جدول ۴-۱۲ - میانگین نمره بو و انحراف معیار نمونه ها در آزمون چشایی سس ایتالیایی
۹۷	جدول ۴-۱۳ - ویسکوزیته نمونه های سس مایونز در سه دمای مختلف
۹۷	جدول ۴-۱۴ - ویسکوزیته نمونه های سس سالاد ایتالیایی در دو دمای مختلف
۹۸	جدول ۴-۱۵ - میانگین pH نمونه های سس مایونز در سه تکرار
۹۸	جدول ۴-۱۶ - میانگین pH نمونه های سس ایتالیایی در سه تکرار
۹۹	جدول ۴-۱۷ - ویسکوزیته نمونه های سس مایونز قبل و بعد از زمان نگهداری دو ماهه
۹۹	جدول ۴-۱۸ - ویسکوزیته نمونه های سس سالاد ایتالیایی قبل و بعد از زمان نگهداری دو ماهه
۱۰۰	جدول ۴-۱۹ - میانگین ویسکوزیته ۲۷ فرمول طراحی شده در دمای ۸۰ درجه سانتی گراد
۱۰۱	جدول ۴-۲۰ - میزان کالری محاسبه شده برای نمونه های سس مایونز در ۱۰۰ گرم

جدول ۴-۲۱- میزان کالری محاسبه شده برای نمونه های سس سالاد ایتالیایی در ۱۰۰ گرم ... ۱۰۱

جدول ۴-۲۲- تعداد کلونی در گرم نمونه های سس مایونز در کشت میکروبی در دو محیط PCA و PDA ۱۰۲

جدول ۴-۲۳- تعداد کلونی در گرم نمونه های سس سالاد ایتالیایی در کشت میکروبی در دو محیط PCA و PDA ۱۰۲

جدول ۵-۱- درصد متغیرها در ۴ فرمول برگزیده سس مایونز ۱۰۵

جدول ۵-۲- درصد متغیرها در نمونه های برگزیده سس سالاد ایتالیایی ۱۱۵

فهرست تصاویر

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۱	شکل ۲-۱- انواع امولسیون در سیستمهای آبی
۲۸	شکل ۲-۲- انواع مختلف ناپایداری در امولسیون روغن در آب
۳۱	شکل ۲-۳- جهت گیری فعال کننده های سطحی کوچک مولکول و بزرگ مولکول در سطوح مشترک مایعات
۴۰	شکل ۲-۴- پلی استر سوکروز با ۸ گروه هیدروکسل استری شده
۵۰	شکل ۲-۵- نمای شماتیک تولید مایونز در سیستم غیر مداوم
۵۲	شکل ۲-۶- نمای شماتیک تولید سسهای سالاد در سیستم غیر مداوم
۵۴	شکل ۲-۷- دیاگرام تولید مایونز و سسهای سالاد در سیستم مداوم
۶۲	شکل ۳-۱- ساختمان شیمیابی صفحه زانتان
۷۰	شکل ۳-۲- ترکیب پروتئین های آب پنیر
۷۲	شکل ۳-۳- ساختمانهای نوع سوم در بتالاکتوگلبولین (A) و آلفالاکتابومین (B)
۷۴	شکل ۳-۴- ساختمان شماتیک پروتئین کازئین (A) براساس مدل والسترا (B) براساس مدل هالت
۹۳	شکل ۴-۱- نمودار میانگین داده ها برای مزه در ارزیابی حسی نمونه های سس مایونز در مقایسه با شاهد ..
۹۳	شکل ۴-۲- نمودار میانگین داده ها برای بافت در ارزیابی حسی نمونه های سس مایونز در مقایسه با شاهد ..
۹۳	شکل ۴-۳- نمودار میانگین داده ها برای رنگ در ارزیابی حسی نمونه های سس مایونز در مقایسه با شاهد ..
۹۴	شکل ۴-۴- نمودار میانگین داده ها برای بو در ارزیابی حسی نمونه های سس مایونز در مقایسه با شاهد
۹۴	شکل ۴-۵- نمودار میانگین داده ها برای احساس دهانی در ارزیابی حسی نمونه های سس مایونز در مقایسه با شاهد ..
۹۵	شکل ۴-۶- نمودار میانگین داده ها برای مزه در ارزیابی حسی نمونه های سس ایتالیایی در مقایسه با شاهد ..
۹۵	شکل ۴-۷- نمودار میانگین داده ها برای بافت در ارزیابی حسی نمونه های سس ایتالیایی در مقایسه با شاهد ..
۹۵	شکل ۴-۸- نمودار میانگین داده ها برای رنگ در ارزیابی حسی نمونه های سس ایتالیایی در مقایسه با شاهد ..
۹۶	شکل ۴-۹- نمودار میانگین داده ها برای بو در ارزیابی حسی نمونه های سس ایتالیایی در مقایسه با شاهد ..

شکل ۱۰-۴ - نمودار میانگین داده ها برای احساس دهانی در ارزیابی حسی نمونه های سس ایتالیایی در مقایسه با شاهد.....	۹۶
عکس ۱-۵ - تصویر بافت فرمولاسیون شماره I.....	۱۰۸
عکس ۲-۵ - تصویر میکروسکوپ نوری بافت فرمولاسیون ۱.....	۱۰۹
عکس ۳-۵ - بافت پنیری در سس مایونز	۱۰۹
عکس ۴-۵ - فرمولاسیون ۲۴ (III).....	۱۱۴
عکس ۵-۵ - فرمولاسیون شاهد (سس مهرام)	۱۱۴
عکس ۵-۶ - بافت لخته در سس سالاد ایتالیایی	۱۱۷
عکس ۵-۷-۵ - بافت نمونه شماره I در سس سالاد ایتالیایی.....	۱۱۸
عکس ۸-۵ - بافت سس ایتالیایی شاهد.....	۱۱۸